

EUSKARAREN KALE-ERABILERA. TXILLARDEGIREN EREDU MATEMATIKOA

Xabier Isasi eta Arantxa Iriarte

EHUko irakaslea eta ikaslea

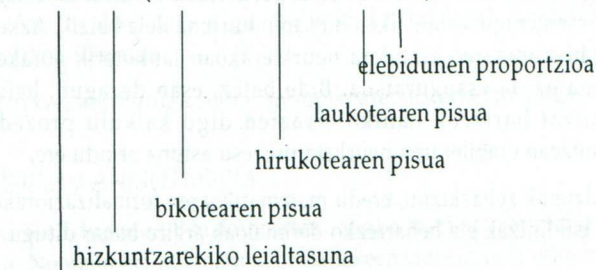
Dagoeneko EKBren euskararen kale-erabileraren hirugarren neurketaldia buruturik, bildutako datuen deskribapen hutsaletik haruntzago joateko garaia iritsi zaigu. Ez da bakarrik azken hamar urte hauetan pilatutako datu andanak dakarkigun deskribapen zorrotza, eta ez da gutxi, batez ere, garatutako metodologiak eta lortutako formalizazio mailak ekarpenaren muina osotzen dute. Alderdi horretan, Jose Luis Alvarez Enparantza Txillardegi, irakaslearen irakaspenak soziolinguistikaren ildo berria ireki digute. Hari bihoakio bada, gure esker ona berarengandik eta berari ikasi ahal izan diogunarengatik.

Azken hamar urte hauetan enpirikoki behatutakoari forma emateko garaia iritsi zaigula esaten genuen. Beste era batera, TXILLARDEGIREN EREDU MATEMATIKOA azaldu eta garatu nahi genuke.

TXILLARDEGIREN EREDU MATEMATIKOA

Jose Luis Alvarez Enparantza irakasleak hizkuntza gutxiagotuaren erabileraren auzia ebazteko 1984. urtez geroztik eredu matematiko zehatza garatu izan du. Eredu matematiko hori, funtsean, prozesu estokastikoaren deskribapenean datza. Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera maila hiru osagaien funtzio zuzena izango litzateke, elebidunen proportzioa (e_x), mintzakide taldearen tamaina edo solaskide kopurua erabilera askean (w_i) eta hizkuntza gutxiagotuarekiko leialtasuna (m_B). Horrela, erabilera maila kalkulatzeko formula ondorengoa izango litzateke:

$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera maila

Ikusten denez, mintzakide kopurua bikotetik laukoteraino mugatu dugu. Izan ere, elkar hizketa askea solaskide gehiagoren artean gertatzea oso probabilitate txikiko jazoera baita. Hau da, bost edo hitzun gehiago biltzen direnean elkar hizketa laukote edo azpitalde txikiagotan banatzen dela suposatzen dugu. Nola nahi ere, w_i pisu estatistikoak dira, ponderazioak alegia.

Horiek horrela, eredu honetan ondorengoak bete beharrekoak dira nahi eta nahi ez:

$$w_2 + w_3 + w_4 = 1$$

$$0 \leq e_x \leq 1$$

$$0 \leq m_B \leq 1$$

eta ondorioz erabilera maila ere: $0 \leq P_B \leq 1$

EKBek 1993. eta 1997. neurkataldian solaskide kopurua behatu zuen. Hau da, behatutako elkar hizketak bikoteetan, hirukoteetan, laukoteetan, boskoteetan edo talde handiagoetan gertatzen zirenen arabera, bikote, hirukote, laukote, boskote... kopuruak zenbatu eta haien artean zeintzuk egiten zuten euskaraz zehaztu ere.

Bi neurkataldi horietan solaskide kopuruaz, w_i pisu estatistikoak deituta, jasotako datuetatik abiatuz, laukoteetara mugatu dugu hitzun taldeen tamainaren eragina eta w_2 , w_3 eta w_4 pisu estatistikoak balio finkotzat jo. Horrela, batenaz beste bikote, hiruko eta laukoteen pisuak ondorengoak finkatu ditugu:

$$w_2 = 0.5488$$

$$w_3 = 0.2862$$

$$w_4 = 0.1650$$

Gure ustetan, balio horiek -beti kale-erabileraz ari garela gogoan izanda-, aldagaitzak dira. Hori horrela dela ondorioztatzeko 1993 eta 1997ko neurkataldien datuez baliatu gara, urte eta udalerrri desberdinetan behatutako datuak erkatuz. Horrek, jakina, ez du esan nahi boskote, seikote edo hitzun talde handiagokoetan hitz egiten ez denik, orokorrean tamaina horretako hitzun talde horien eragin estatistikoa hutsaren hurrena dela baizik. Azken finean, kaleko hizkuntzaren erabilera neurtzerakoan laukotetik gorako taldeen ekarpena ez da esanguratsua. Bide batez, esan dezagun, balio horiek aldagaitzat hartzeak nahiko errazten digu kalkulu prozedura eta, aurrerantzean erabileraren neurketa prozesu astuna arindu ere.

Zehazkizunak zehazkizun, eredu matematikoaren formalizaziorako ezarpenak baldintzak eta beharrezko definizioak argitu behar ditugu.

«B hizkuntzako hitzun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hitzun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude. Hau da, A hitzun elebakarrak eta A/B edo B/A motako elebidunak, besterik ez»

«Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera maila elebidunen proportzioa baino txikiagoa da beti. Kasurik onenean, erabilera erabateko leialtasunaz eta bikoteka gauzatzen denean, hizkuntza gutxiagotuaren goren mailako erabilera tasa elebidunen proportzioaren berredura besterik ez litzateke izango»

KALE-ERABILERA

Hizkuntza gutxiagotuaren erabilera hitz egiterakoan, inplizitoki hizkuntzen arteko ukipen egoera jakina aipatzen dugu. Egoera horretan, guk definitutako horretan, lurralde jakineko hitzun guztiak A hizkuntza ezagutu eta erabiltzeko gai izanik, haien arteko batzuk B hizkuntza ezagutu eta erabiltzeko gai dira. Azken hauek elebidunak dira, gure kasuan euskaldunak. Hizkuntza egoera horretan bada, kale-erabilera hitzunek beren kasa, inolako eraginik jasan gabe, darabilten hizkuntzari esaten diogu. Esango genuke kale-erabilera komunikazio askeari dagokiola.

Hizkuntzaren erabilera horrela ulerturik zorizko gertaera edo jazoera estokastikoa da. Hots, behatzaileen ikuspegitik hitzunek hizkuntza bat edo bestea erabiltzea probabilitateen legepeko gertaera da. Edozelan ere, hizkuntza baten edo bestearen erabilera, diogun erabilera, elkarren artean ANTIMETRIKOAK dira, A erabiliz gero B ezin erabili eta aitzitik, B erabiltzekotan A ezin erabili daiteke. Beste era batera honela adieraziko genuke:

$$P_A + P_B = 1$$

Komunikazio eza, testuinguru zehatz honetan, hitzunen artean ezin gerta daiteke beraz.

Txillardegik garatutako eredu matematikotik alderdi bat besterik ez dugu hartu. Hizkuntzen arteko ukipen egoerari aplikatuko diogu. Egoera horretan, esan dugunez, B hizkuntzako hitzun elebakar multzo esanguratsurik ez dago, hitzun guztiak A hizkuntzaren jabe diren bitartean, haien arteko batzuk B hizkuntza jakin eta erabiltzeko moduan daude. Hau da, A hitzun elebakarrak eta A/B edo B/A motako elebidunak, besterik ez.

Elebidunen aldetik B hizkuntzaren erabilera gertaera estokastiko gisa definitu dugu. Azken buru, ez dugu ezagutzen alde aurretik zein den elebidunen portaera linguistikoa. Biztanle bakoitza eta guztien artean momentu jakinetan hizkuntza harremanen bat gerta daitekeela suposatzen badugu, orduan B hizkuntzaren erabilera maila elebidunen proportzioaren funtzio zuzena izaten da. Hizkuntzaren erabilera ikuspegitik, egoera horri egoera isotropikoa esaten diogu. Edozein bi biztanleren artean hitzezko harremana gertagarria dela onartzen badugu, B hizkuntza soilik erabili daiteke solaskide biak elebidunak direnean, eta erabilera hori, besteak beste, beraien baitan dago. Hori azaldu izan digu maisuki Txillardegik Soziolinguistika Matematikoa liburuan.

Edozelan ere, abiaburua egoera isotropikoaren azterketan datza.

ISOTROPIA / ANISOTROPIA

Arestian esan dugunez, B hizkuntzaren ageriko erabilera zorizko gertaeratzat jo dugu. Nonnahi eta noiznahi ager daitekeen jazoera dela esan nahi dugu. Gure eredu eredu estokastikoa dela esaterakoan, B hizkuntzaren erabilera

buruzko aurreiritzi guztiak baztertzen ditugu, zuzenak zein okerrak, ez dugu aurreiritzi bakar bat onartzen. Esaten dugu, B hizkuntzaren erabilera, elebidunak dauden bitartean, gertaera probablea dela, besterik ez. Orokorrean, kontrako frogatu ezean, gizartea linguistikoki isotropikoa da; B hizkuntzaren erabilera, printzipioz, elebidunen proportzioaren funtzio zuzena da.

Honaino ez dago arazorik. Baina zer gertatzen da m_b faktorea bat baino handiagoa gertatuko balitzaigu? Aurrenik eta behin, esan dezagun matematikoki hori onartezina dela. (m_b) faktorearen balioa enpirikoki bat baino handiagoa gertatzekotan, eta gerta daiteke, leialtasunaren muga gainditu egiten da eta ondorioz, ezinbestean, anisotropia dagoela onartu beharrean gaude. Kasu horietan elebidunek B hizkuntzaren erabileraren muga estatistikoa gainditu egiten dute eta giza talde hori anisotropikoa dela agerian utzi. Aurrerantzean helduko diogu arazo horri, momentuz zehatz ditzagun zeintzuk diren aipatu B hizkuntzaren erabileraren muga estatistikoak.

$$0 \leq P_B \leq (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

Erabileraren behe-goiko mugak ezaguturik, eredu matematikoari jarraiki, ziurtasun osoz eta irmotasunez ondorengoa esan dezakegu: HIZKUNTZA GUTXIAGOTUAREN ERABILERA MAILA ELEBIDUNEN PROPORZIOA BAINO TXIKIAGO DA BETI. Kasurik onenean, erabilera erabateko leialtasunaz eta bikoteka gauzatzen denean, hizkuntza gutxiagotuaren goren mailako erabilera tasa elebidunen proportzioaren berredura besterik ez litzateke izango. Eta hori, berriz diogu, erabileraren izugarritzko maila jasoa izango litzateke, ia ezinezkoa. Elebidunen proportzioa eta erabileraren proportzioa bat etor daitekeela pentsatzea ezjakintasun gorria da.

HIZKUNTZAREKIKO LEIALTASUNA

Txillardegiren eredu matematikoan, deitutako hizkuntzarekiko leialtasuna (m_b) zentzu hertsian pisu estatistikoa bat besterik ez da. Formalizazio prozesuan ezinbesteko ondorio gisa ulertu beharra dago. B hizkuntzaren erabilera elebidunei eta soilik horiei dagokie, m_b faktorea gure erudian aintzat hartuko ez bagenu elebidunen B hizkuntzaren erabilera, posible den guztietan, *de facto* gertaera segurua dela adieraziko genuke. Eta hori, begi bistakoa da, ez da horrela. Eredu matematikoaren koherentziak eskatzen du (m_b) faktorea aintzat hartzea. Beste kontu bat da, ostera, nola definitzen dugun sustantiboki hizkuntzarekiko leialtasuna. Operazionalki, eredu matematiko honen testuinguruan, berriz, honela definienezake: zehaztutako giza talde jakineko elebidunen artean B hizkuntza erabiltzeko batenaz besteko joera.

Ezin nahas daitezke kalean (orokorrean) behatutako hizkuntzaren erabilera eta elebidunen artean (soilik haien artean) izan daitekeen erabilera, guretzat leialtasuna dena. Oso joera arrunta da behatutako erabilera eta hizkuntzarekiko leialtasuna nahastea. Ez da zuzena. Behatutako hizkuntzaren erabilerak soilik zeharka adieraz baitezake hizkuntzarekiko atxikimendua.

«Hiztunen artean, euskaldunak zein erdaldunak izanda, diferentziarik ez dagoela suposatzen dugu. Hau da, pertsona normalak direla eta ez diotela beraien bizimodu arruntari uzten arrazoi linguistikoengatik»

ANISOTROPIA KOEFIZIENTEA

«Hori horrela, euskara pertsona gutxiren batzuen hizkuntza den heinean, erabilera mugatua izan behar du halabeharrez.

Muga hori enpirikoki kalkula daiteke.

Hizkuntza egoera isotropikoan eta euskaldunen arteko harreman posible guztietan euskaraz egingo balute erraza da erabileraren goren muga zein den kalkulatzeko.

Hala ere, Euskal Herriko udalerrri gehienetan muga hori gaintitzen dela behatu izan da»

Euskaldunak, hiztunen artean, gutxiengoa direla gauza jakina da, gutxiengo izaki, zein neurritaraino jaso dezakete euskararen erabilera gizarte mailan? Ahozko erabilera publikoari gagozkiolarik, euskararen erabilerak mugarik ba ote du? Printzipioz, eta hori da Txillardegik egin zuena, hiztunen artean, euskaldunak zein erdaldunak izanda, diferentziarik ez dagoela suposatzen dugu. Hau da, pertsona normalak direla eta ez diotela beraien bizimodu arruntari uzten arrazoi linguistikoengatik. Beste era batera, euskaraz edo erdaraz egiteagatik edo ez egiteagatik, salbuespenak salbuespen, pertsona arrunt orok egiten duena da, bizi, harremanetan sartu, komunikatu alegia.

Hori horrela, euskara pertsona gutxiren batzuen hizkuntza den heinean, erabilera mugatua izan behar du halabeharrez. Muga hori enpirikoki kalkula daiteke. Hizkuntza egoera isotropikoan eta euskaldunen arteko harreman posible guztietan euskaraz egingo balute, ikusi dugunez, erraza da erabileraren goren muga zein den kalkulatzeko. Hala ere, Euskal Herriko udalerrri gehienetan muga hori gaintitzen dela behatu izan da.

Gogora dezagun hasieran aipatutako formula:

$$P_B = W_x m_B \left(W_2 \left(\frac{e_x}{W_x} \right)^2 + W_3 \left(\frac{e_x}{W_x} \right)^3 + W_4 \left(\frac{e_x}{W_x} \right)^4 \right)$$

Demagun Euskal Herriko hizkuntza egoera, euskara eta erdara (frantsesa zein gaztelera) hizkuntzen arteko ukipen egoera. Horrelakoetan euskararen erabilera, B hizkuntza, elebidunen esku dago.

Elebidunen pisu demolinguistikoa (W_x) eta elebidunen proportzioa (e_x) balio bera izango balira, $W_2 + W_3 + W_4 = 1$ izanik, orduan:

$$P_B = e_x m_B$$

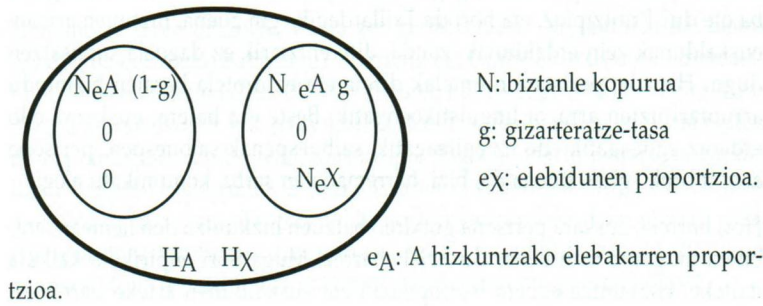
$$m_B = \frac{P_B}{e_x}$$

Horiek horrela, behatutako erabilera (P_B) eta euskaldunen proportzioaren (e_x) arteko erlazioak euskararekiko leialtasuna (m_B) adierazten ote du? Gure ustez ez, kasu honetan ANISOTROPIA KOEFIZIENTEAREN aurrean gaude. Beste era batera, esan genezake Txepetxek proposaturiko trinkoketaren adierazle enpirikoa dela

Hau da, behatutako erabilera eta elebidunen proportzioa bat baletoz hizkuntza bateko eta besteko hiztunak bi talde berezietan banatuta bizi direla pentsatu beharko genuke.

ANISOTROPIA ETA GIZARTERATZE-TASA

Txillardegiri berari jarraituz (BAT aldizkaria, 3/4. alea 67. or) honela garatuko genukeen anisotropiaren neurketarako eredu:

«Proportzioak biztanleria orokorrean euskaldunek daukaten pisua adierazten digu. Horrela, euskaldunen proportzioa txikia izateak ez du adierazten euskaldun gutxi edo asko direnik, euskaldun/erdaldun arteko erlazioa baizik»

1. Irudia: eredu anisotropikoa, H_A eta H_X azpimultzoek bi hizkuntza sare desberdinak adierazten dituzte.

Egindako apimultzoen banaketa horretan hizkuntza harreman sare bakoitzean leudekeen hiztunen proportzioak horrela kalkulatu genitzake:

$$u_A = \frac{N(1-g)e_A}{N(1-g)e_A + Ne_Ag + Ne_X} = \frac{(1-g)e_A}{(1-g)e_A + g e_A + e_X} = (1-g)e_A$$

$$u_X = \frac{Ne_Ag + Ne_X}{N(1-g)e_A + Ne_Ag + Ne_X} = \frac{g e_A + e_X}{(1-g)e_A + g e_A + e_X} = g e_A + e_X$$

w_A eta w_X azpimultzo bakoitzaren pisu estatistikoak dira beraz.

Aipatuaz gaindi, ondorengoak betetzen dira:

$$H_A + H_X = N$$

$$Ne_A(1-g) + Ne_Ag + Ne_X = N$$

Hizkuntza sare bakoitzari dagozkion proportzioak kalkulatu:

«Proporzioak ez digu
"banaketa geografikoaz"
deus ere adierazten, ez
dakigu euskaldunak
lurralde jakinean nola
banatzen diren. Begi
bistakoa da,
elkarrengandik hurbil
egonez gero, euskaraz
egitea probableagoa dela
elkarrengandik urrun
egonda baino»

$$e_{gA} = \frac{Nge_A}{Nge_A + Ne_X} = \frac{ge_A}{ge_A + e_X}$$

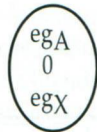
$$e_{gX} = \frac{Nge_X}{Nge_A + Ne_X} = \frac{e_X}{ge_A + e_X}$$

Lehenengo irudian adierazitako azpimultzoen azterketari lotzen bagatzaizkio eta H_A azpimultzoa momentuz aparte uzten badugu, H_X azpimultzoan eza-
gutza tasak honela kalkulatu genituzke:

$$e_{gA} = \frac{Nge_A}{Nge_A + Ne_X} = \frac{ge_A}{ge_A + e_X} = \frac{ge_A}{w_X}$$

$$e_{gX} = \frac{Ne_X}{Nge_A + Ne_X} = \frac{e_X}{ge_A + e_X} = \frac{e_X}{w_X}$$

Azpimultzo hori, ezagutza tasen arabera irudian adierazita:

eg_A : gizarteratutako ezagutza tasa

eg_X : elebidunen ezagutza tasa

Horiek horrela, B hizkuntzaren erabilera egoera anisotropikoan eg_X ezagutza tasa, m_B hizkuntzarekiko leialtasuna eta w_X azpimultzoaren pisuaren arabera izango da. Horiek guztiak formula orokorrera ekarrita:

$$P_B = w_X m_B \left[w_2 \left(\frac{e_X}{w_X} \right)^2 + w_3 \left(\frac{e_X}{w_X} \right)^3 + w_4 \left(\frac{e_X}{w_X} \right)^4 \right]$$

Gizarteratze-tasa berriz, honako hau da:

$$g = \frac{w_X - e_X}{1 - e_X}$$

Gizarteratze-tasa ezagutzeko, aurrenik w_X kalkulatu behar dugu eta, ondorioz, hurrengo ekuazioa ebatzi:

$$P_B w_X^3 - m_B w_2 e_X^2 w_X^2 - m_B w_3 e_X^3 w_X - m_B w_4 e_X^4 = 0$$

Ekuazio hori, oro har, honela idatz dezakegu:

$$x^3 + mx^2 + nx + p = 0$$

non m , n eta p koefizienteak hurrenez hurren ondorengoak diren:

$$m = -\frac{m_B}{P_B} w_2 e_X^2 \quad n = -\frac{m_B}{P_B} w_3 e_X^3 \quad p = -\frac{m_B}{P_B} w_4 e_X^4$$

Ebazpideari jarraituz, Cardanoren formula erabiliko dugu eta horretarako lehenik, ondorengo aldagai-truke egin:

$$x = y - \frac{m}{3}$$

Behin transformaturik, honako hau dugu:

$$y^3 + y \left(n - \frac{m^2}{3} \right) + \left(\frac{2m^3}{27} - \frac{mn}{3} + p \right) = 0$$

beste era batera idatzita,

$$y^3 + py + q = 0$$

eta, orain, Cardanoren formula,

$$y = \sqrt[3]{-\frac{q}{2} + \sqrt{\frac{q^2}{4} + \frac{p^3}{27}}} + \sqrt[3]{-\frac{q}{2} - \sqrt{\frac{q^2}{4} + \frac{p^3}{27}}}$$

gero, $x = y - \frac{m}{3} = w_X$ ebatziz, $g = \frac{w_X - e_X}{1 - e_X}$ gizarteratze-tasa jakin

dezakegu.

Gizarteratze-tasa Txillardegiren eredu matematikoan nola kalkulatu den eta zeri dagokion argi dago. Baina zer da gizarteratze-tasa? Txillardegiren hitzetan euskaldunen hizkuntza harremanen sareetara bildutako erdaldunen proportzioa da. Neurri batean guri Txepetxen trinkoketa dakarkigu gogora, anisotropiaren adierazlea izan daiteke. Euskaldunok zein neurritan bizi diren beraien artean eta zenbat erdaldun erakartzen duten haien hizkuntza harremanen sareetara.

«Hirugarren faktorea bakarra baino faktore multzo gisa ulertu beharko genuke. Hizkuntzarekiko leialtasuna edo atxikimendua, printzipioz, norbanakoari badagokio ere, aldagai askoren araberakoa da. Aldagai horiek izaera psikologiko, linguistiko eta sozialekoa da»

«Euskaldunen pisu demolinguistikoa (%22,5) txikia dela jakina da, bederatzi biztanletik bi dira euskaldunak. Horrela, biztanleriako bederatziren bi horrek euskararen kaleko erabilera % 13raino eramaten du»

EUSKARAREN KALEKO ERABILERAREN EBALUAKETA

Kaleko euskararen erabilera, orokorrean, azkeneko urteotan (89-97) areagotu dela dudarik ez dago. Azkeneko neurketaldiko emaitzak (1997) BAT aldi-zkariko ale honetan bertan ikus ditzake irakurleak xehe-xehe eta zabal-zabal. Datuez haruntzago joanik zenbait hausnarketa egin nahi dugu. Euskararen ageriko erabilera -behagarria-, edo erabilera publikoa, oro har, hiru faktoreen menpekoa dela esan dezakegu.

1. Euskaldunen kopurua.
2. Euskaldunen banaketa.
3. Euskararekiko leialtasuna, atxikimendua...

Euskaldunen kopurua oso handia bada ere -Bilbon eta Donostian 50.000 baino gehiago bizi dira- erdaldunen multzo handiak irensten du eta haien eragina ez da ia apenas somatzen. Horregatik erabiltzen dugu estatistiko bat, proportzioa hain zuzen ere. Proportzioak biztanleria orokorrean euskaldunek daukaten pisua adierazten digu. Horrela, euskaldunen proportzioa txikia izateak ez du adierazten euskaldun gutxi edo asko direnik, euskaldun/erdaldun arteko erlazioa baizik.

Bigarren faktorea, euskaldunen banaketa, neurri batean, proportzioan bertan islaturik dago. Hala ere, proportzioak ez digu «banaketa geografikoaz» deus ere adierazten, ez dakigu euskaldunak lurralde jakinean nola banatzen diren. Begi bistakoa da, elkarrengandik hurbil egonez gero, euskaraz egitea probabileagoa dela elkarrengandik urrun egonda baino.

Hirugarren faktorea bakarra baino faktore multzo gisa ulertu beharko genuke. Hizkuntzarekiko leialtasuna edo atxikimendua, printzipioz, norbanakoari badagokio ere, aldagai askoren araberakoa da. Aldagai horiek izatera psikologiko (jarrerak adibidez), linguistiko (ezagutza maila, besteak beste) eta sozialekoa (lanbidea eta beste asko) da.

Hiru faktore horien artean lehenengo biak, euskaldunen kopurua eta beraien banaketa, objektiboak dira, behagarriak eta neurgarriak alegia. Egia da, bi faktore horiek soilik, ez dutela guztiz azaltzen euskararen erabilera, berau ulertzeko hirugarren faktorea ezinbestekoa dela. Hala ere, faktore objektiboek erabilera gertatzeko oinarri-oinarrizko baldintzak zehazten dituzte. Euskararen kaleko erabilera neurtzerik badugu, eta hori da EKBk zuzen eta egoki egiten duena, lehenengo bi faktoreen ekarpena zein den jakin dezakegu eta, inferentziaz, hirugarren faktorearen eragina zein nolako den ere. Honetan, erabakigarria da Txillardegiren ekarpena, bere bitartez erabilerearen muga teorikoak (isotropia egoeran) zeintzuk diren jakin dezakegu. Bide beretik hizkuntzarekiko leialtasuna zein nolakoa den jakiterik badago eta, azkenik, hizkuntza egoera anisotropikoan, emandako leialtasuna maila jakinerako gizaterakuntza-tasa zenbatekoa den kalkula dezakegu.

Euskal Herriko egoerari lotuz, euskaldunen pisu demolinguistikoa (%22,5) txikia dela jakina da, bederatzi biztanletik bi dira euskaldunak, gutxi gora-

behera. Horrela, biztanleriako bederatziren bi horrek euskararen kaleko erabilera % 13raino eramaten du. Hizkuntza egoera isotropiko batean, euskaldunek euskaraz egiteko aukera guztietan euskaraz egingo balute, zein erabilera maila espero zitekeen? Ondorengo²:

$$P_B = (0,5488 \cdot 0,255^2 + 0,2862 \cdot 0,255^3 + 0,165 \cdot 0,255^4) \cdot 100 = \% 3,15$$

Ehuneko hiru koma hamabost da, hain zuzen ere, egoera isotropiko batean espero daitekeen erabilera mailarik altuena. Zer gertatzen da? Hizkuntza egoera ez dela isotropikoa, anisotropikoa baizik. Euskaldunak, euren artean, trinkoago bizi direla, hizkuntza hartu emanak harreman endogamikoak direla, laburrago euskaldunak erdaldunekin baino euren artean bizi direla.

Hurrengo formulari itxaron daitekeen erabilera EAEko 1996ko datuekin kalkulatu dugu.

$$P_B = (0,5488 \cdot 0,3088^2 + 0,2862 \cdot 0,3088^3 + 0,165 \cdot 0,3088^4) \cdot 100 = \% 6,22$$

Gogorarazi beharra dago erabilera tasa horrek adierazten duela biztanle guztien arteko zorizko hizkuntza harreman posibleetan euskaldunek euren artean beti euskaraz egiten dutela. Hau da, $m_B = 1$ egin dugu.

Ondorengo taulan EKBERen 1989, 93 eta 97 urteetako neurketaldien datuak eta EUSTATetik (1991 zentsukoak) jasotakoak erabili ditugu. 1989, 1993 eta 1997ko erabilera datuez (EKB 89, EKB 93, EKB 97) gaindi, udalerrri bakoitzean -egoera isotropikoan- espero zitekeen goren mailako erabilera (KALEAN) eta euskararen etxeko ohiko erabilera maila euskaldun kopuruarekiko (ETXEAN) bildu ditugu.

2) Atal honetan 1991ko datuak erabili ditugu.

1. Taula: Euskararen kaleko erabilera

UDALERRIA	EKB89	EKB93	EKB97	KALEAN	ETXEAN
Abadino	---	13,54	18,66	15,33	71,23
Abanto Zierbena	---	18,83	0,00	0,26	3,04
Aduna	---	---	89,57	90,59	99,3
Agoitz	---	2,85	9,04	0,39	---
Ahetze	---	---	22,92	---	---
Ahurti/Urt	---	---	0,00	0,00	---
Aia	---	---	87,61	84,42	96,25
Aiegi	---	---	1,10	---	---
Alegia	---	---	86,46	0,00	---
Alonsotegi	---	---	0,00	0,21	5,38
Altsasu	---	5,31	6,52	1,07	---
Ameskoa - Behekoa	---	---	2,33	0,00	---
Amurrio	---	4,29	8,31	0,84	4,63
Andoain	14,2	14,48	23,56	14,57	58,69
Angelu	---	---	1,27	---	---
Antsoain	0,9	1,71	0,35	0,20	---
Arantza	---	---	86,83	---	---
Arantzazu	---	---	52,78	72,69	87,25
Arbona	---	---	5,56	---	---
Areso	---	---	84,71	---	---
Aretxabaleta	---	47,06	61,69	27,69	63,76
Arrangoitze	---	---	0,00	---	---
Arrasate	19,3	22,99	30,72	17,59	52,76
Arrigorriaga	---	---	11,94	1,96	13,8
Atarrabia	---	4,46	6,83	0,39	---
Azkaine	---	---	3,31	---	---
Azkoien*	---	---	0,00	---	---
Azkoitia	72,5	72,89	73,64	51,21	87,4
Azpeitia	73,4	78,25	78,15	70,90	89,61
Baigorri	---	---	38,16	---	---
Baiona	2,6	4,59	2,46	---	---
Balmaseda	---	0,43	0,00	0,10	2,27
Barakaldo	0,5	0,52	0,27	0,10	3,29
Barañain	2	2,52	1,68	0,22	---
Bardoze	---	---	3,49	---	---
Basauri	0,9	1,36	0,97	0,67	15,65
Basusarri	---	---	9,20	0,49	---
Baztan	---	31,12	36,70	55,29	---
Beasain	20,1	25,67	38,95	19,32	54,62
Belauntza	71	73,11	86,72	66,37	89,16
Beranturi*	---	---	0,00	0,00	---
Bergara	35,7	40,41	35,31	35,60	64,9
Bermeo	42,9	47,12	48,09	51,14	73,7
Bernedo	---	---	1,75	0,02	0
Berriozar	0,9	2,04	1,52	0,20	---
Beskoitze	---	---	6,40	0,23	---
Betelu	---	---	57,63	25,52	---
Bidarte	---	---	1,63	0,01	---
Bidaxune	---	---	36,36	8,92	---
Bilbo	2,5	4,33	4,60	0,54	16,27
Billabona	24,6	30,38	39,79	34,07	75,19
Bokale	---	---	0,14	0,00	---
Burlata	---	1,97	0,37	0,30	---
Dima	---	---	67,65	77,36	93,94

Donamartiri-Untz*	---	---	0,00	---	---
Donapaleu	43,6	15,56	29,05	---	---
Doneztebe	---	---	36,60	---	---
Donibane Garazi	---	13,6	12,01	---	---
Donibane Lohizune	4,2	7,19	1,08	---	---
Donostia	10,3	8,53	14,01	4,78	32,32
Durango	10,6	6,29	15,31	10,17	47,94
Eguesibar	---	---	1,97	0,00	---
Eibar	14,3	14,53	16,45	15,58	44,8
Elgeta	---	---	57,00	67,62	88,9
Elgoibar	21	25,78	43,99	24,04	65,78
Elorrio	---	22,22	30,51	20,20	67,88
Erandio	1	2,64	1,74	0,95	28,9
Ermua	6,5	4,28	9,85	1,45	37,61
Errenteria	7,9	9,24	9,12	3,77	44,74
Erroibar	---	---	20,17	0,00	---
Eskoriatza	---	---	46,52	19,54	70,21
Eslaba*	---	---	0,00	---	---
Esteribar	---	---	0,73	0,00	---
Etxalar	---	54,93	66,11	77,06	---
Etxauri	---	---	8,70	---	---
Etxebarri	---	0,48	5,95	0,40	16,76
Ezpeleta	---	---	35,47	---	---
Galdakao	6,9	21,31	12,47	5,67	42,21
Garai	---	---	26,59	70,06	92,38
Gasteiz	2	2,54	2,88	0,32	13,36
Gernika-Lumo	34,8	34,35	42,87	35,30	64,64
Gesaltza*			0,00		
Getari			13,33	0,00	
Getxo	2,8	3,51	2,22	1,21	15,61
Gueñes	---	0	0,00	0,14	3,83
Hazparne	---		18,88		
Hendaia	11,2	6,92	7,80		
Hernani	21,3	23,97	26,83	17,05	57,7
Hiriburu	---		6,76		
Hondarribia	28,9	18,5	34,13	26,09	55,48
Irun	3,5	6,93	5,51	3,70	31,99
Iruñea	1,3	1,81	2,86	0,20	
Itsasu	---		29,63		
Kanbo			20,80	0,00	
Kanpezu	---		6,56	0,25	7,89
Korella	---	0	0,00	0,00	
Lakuntza	---	41,09	19,27	36,17	
Larresoro	---		25,00		
Larzabale*	---		19,40		
Lasarte-Oria	8,8	10,37	8,78	6,92	54,52
Laudio	2,5	2,81	3,56	1,10	11,89
Ledia*			0,00		
Legazpi	20,1	25,49	26,82	18,20	61,99
Lehentze	---		0,00		
Leioa	---	4,69	2,38	1,42	19,94
Lekeitio	---	70,9	77,89	69,82	90,46
Lezo	43,8	31,02	53,64	11,15	68,49
Lizarra	8,9	15,98	3,63	0,34	

Losarkos-Urantzia*			0,00		
Luzaide	---		58,71		
Mainueta	---		2,54	0,10	0
Maule	10,8	6,88	14,29		
Miarritze	---	1,8	0,23		
Milafranga	---		0,00		
Milagro*			0,00		
Miranda-Arga*			0,00		
Mugerre			33,33	0,00	
Mungia	16,9	16,19	18,53	26,59	59,2
Muskiz	---	2,25	2,44	0,27	3,72
Obanos	---		0,62		
Oiartzun	51	56,08	63,74	49,98	79,69
Olazti	---		4,55		
Ondarroa	70,9	79,08	77,16	53,84	85,51
Oñati	39,8	73,3	56,44	53,62	72,48
Orbaitzeta	---		23,08		
Ordizia	---	23,38	36,71	20,55	50,64
Otsagi	---		9,13	0,48	
Otxandio	34,4	34,39	43,04	52,17	74,09
Pasaia	12,1	14,97	20,84	4,60	41,46
Portugalete	0,6	0,3	2,19	0,22	6,11
Santurtzi	0,8	1,24	0,72	0,17	4,9
Sara	---		27,03		
Senpere	---		23,48		
Sestao	0,5	0,37	0,20	0,15	2,66
Sohüta	---		0,00		
Sopela	---	4,23	5,33	5,13	27,7
Sukarrieta	---	29,69	14,72	53,04	75,93
Tafalla	---	4,46	5,56	0,08	
Tiebas-Muruarteder*			0,00		
Tolosa	23,9	40,27	37,25	25,86	54,56
Trapagaran	4,8	0,93	1,09	0,35	3,34
Tutera	0,4	0,73	1,34	0,00	
Uharte-Arakil	---		20,15		
Urduliz	---		16,67	0,06	922,09
Urketa*			0,00		
Urnieta	---		20,45	15,98	73,79
Urretxu	---	20,5	31,58	15,41	50,48
Urruña	---		5,62		
Urtuella	---		0,92	0,20	2,24
Usurbil	---	64,19	68,29	35,32	79,53
Uztaritze	---		30,00		
Zalla	---		0,00		2,51
Zarautz	38,5	43,74	54,99	40,83	70,33
Ziburu	---	6,94	2,21		
Ziordia	---		1,65		
Zizur Nagusia	---	1,31	1,11	0,35	
Zizurkil	---		43,30	31,93	74,67
Zornotza	41,7	21,12	25,68	17,18	62,14
Zumaia	---	44,08	61,38	37,70	69,94
Zumarraga	12,1	14,99	20,30	9,65	-45,1

EKBren erabilera neurketek, oro har, euskararen kaleko erabileraren bilakera hazkorra erakusten dute. Hori horrela izanik, behaketa sozialetatik abiatuta zaila da euskaldunen hizkuntza-leialtasunaz hitz egitea, gizabanakoa eta gizartearena dimentsio desberdinak baitira. Behatu eta neurtutako erabilera, izatez, soziala da, gizarteari dagokio. Behatutakoaren arabera, zalantza izipirik ez dago Euskal Herriko gizartea linguistikoki anisotropikoa dela. Hau da, euskaldunak haien artean sartzen dira harremanetan, maiztasunaren ikuspegitik itxaron daitekeena baino gehiago. Txillardegiren eredu matematikoari esker zehaztasunez ezagut dezakegu **euskaldunen hizkuntzaren erabilera portaera soziala gisa**. Hala ere, metodologia horren bitartez norbanakoaren portaera zein nolakoa den nekez ezagut genezake. gizartea anisotropikoa dela jakinik, euskaldunaren (singularrean) hizkuntza leialtasunaz hitz egitea espekulazioa besterik ez da.

Euskararen erabilera soziala -kaleko erabileraz ari gara-, handia dela, hori ukazina da. Baina, zergatik da handia? Erantzunik sinpleena ondorengoa da: euskaldunak, euskaldun gehienak behintzat, elkarren artean bizi direlako. Itxuraz, elkarren artean bizi diren euskaldun gehienek, euren artean, euskaraz egiten dute, behinik behin EKBk hori behatu eta neurtu du. Zergatik egiten dute euskaraz? Erantzun bat baino gehiago eman dakioke galdera horri: ohituragatik, euskaraz erdaraz baino hobeto moldatzen direlako, solaskideak euskaraz hitz egiten diolako, kontzientziagatik... Horiek guztiak, hizkuntza leialtasuna izendatzen badugu ez legoke arazorik. Alabaina, entzule eta irakurle gehienek *euskararekiko leialtasuna edo atxikimendua* euskararen aldeko portaera konsziente gisa ulertzen dute. Dударik ez dago izaera psikologikoko aldagai hori bade-la izan. Hizkuntzen arteko ukipen egoera honetan, gutariko bakoitzak badu bere baitan, neurri batean edo bestean, halako *hizkuntza kontzientzia* bere hizkuntza portaera bideratzeko. Baina kontzientzia horrek ez du guztiz zehazten elebidunak une orotan erabili behar duen hizkuntza. Euskaraz egiteko beti edo gehienetan hitz egin *nahi* izateak ez dakar, besterik ezean, euskaraz beti edo gehienetan jardutea.

Gizarte mailako baldintza objektiboak, euskararen egoera txarrean behintzat, askoz erabakiorragoak dira norbanakoaren *kontzientzia* edo *nahia* baino. Hori da, bederen, erabileraren neurketetatik erator daitekeen inferentzietariko bat. Euskara gehiago eta intentsitate handiagoz erabiltzen da udalerrri euskaldunetan erdaldunetan baino, horrela antzematen baita anisotropia koefizienteetan. **Baina horrek ez du adierazten udalerrri euskaldunetako elebidunek euskararekiko leialagoak direnik gainontzekoak baino.**

Oro har, euskaraz egiteko zenbat eta aukera gehiago dagoenean orduan eta euskara gehiago erabiltzen da. Hori da, gure ustez, EKBren neurketetan beha daitekeen joera nagusia.

Adibidez, Azpeitian 11.565 euskaldunetatik %91,11k 1996ko udal-errodan esan zuen euskara zeukatela etxeko-ohiko hizkuntza, EKBk 1997an, kalean %78,15eko erabilera neurtu zuen. aurreko neurketetan, 1991ko zentsuan, Azpeitiko euskaldunen %89,61ek zeukan euskara etxeko-ohiko hizkuntza eta EKBk 1993an, kalerako erabilera %78,25ekoa zela neurtu zuen. Ondorioz, Az-

---

«EKBren erabilera neurketek, oro har, euskararen kaleko erabileraren bilakera hazkorra erakusten dute. Hori horrela izanik, behaketa sozialetatik abiatuta zaila da euskaldunen hizkuntza-leialtasunaz hitz egitea, gizabanakoa eta gizartearena dimentsio desberdinak baitira. Behatu eta neurtutako erabilera, izatez, soziala da, gizarteari dagokio. Behatutakoaren arabera, zalantza izipirik ez dago Euskal Herriko gizartea linguistikoki anisotropikoa dela. Hau da, euskaldunak haien artean sartzen dira harremanetan, maiztasunaren ikuspegitik itxaron daitekeena baino gehiago»

«Txillardegiren eredu matematikoari esker zehaztasunez ezagut dezakegu euskaldunen hizkuntzaren erabilera portaera soziala gisa. Hala ere, metodologia horren bitartez norbanakoaren portaera zein nolakoa den nekez ezagut genezake. gizartea anisotropikoa dela jakinik, euskaldunaren (singularrean) hizkuntza leialtasunaz hitz egitea espekulazioa besterik ez da.»

peitian euskararen erabilerak atzera jo du zerbait kalean eta aurrera punturen bat etxean. Iruzkin gehiago egin baino lehenago segi dezagun adibidearekin. Bilbon 1996ko udal-errolan 50.758 euskaldun zenbatu ziren, horien artean %10,95ek aitortu zuen euskara etxeko ohiko hizkuntza zuela eta EKBk 1997an kalean %4,6ko erabilera neurtu zuen. Bost urte lehenago (1991ean) ia 20.000 euskaldun gutxiagorekin, etxeko-ohiko hizkuntza zeukaten euskaldunen proportzioa %16,27koa zen eta 1993an, EKBk %4,33ko erabilera behatu zuen kalean. Ondorioz, kaleko erabilera zerbait hobetu den bitartean etxeko erabilerak zeharo okerrera jo du.

Tentuz egin behar dira datu estatistikoaren irakurketa. Aurreko adibidean egin dako sinplegia da. Kaleko erabilerari dagokionez, Bilbo zein Azpeitiako kasuetan 1993 eta 1997ko neurketak nahikoa beretsuak dira, goranzko edo beheranzko joera txiki bat antzeman dezakegu baina askoz gehiagorik ezin esan, EKBren metodologiaren tinkotasunaz ez bada. Etxeko erabileraz berriz, itxuraz, Azpeitian irabazi eta Bilbon galtze joera dagoela dirudi, ia 2 puntuko igoera Azpeitian eta 5 puntu inguruko galera Bilbon, hain zuzen ere. Irudiagatik, ostera, datu horietatik ezin erator daiteke euskaldunek etxean euskara gero eta gutxiago erabiltzen dutenik. Zergatik? Oso arrazoi sinpleagatik, gero eta euskaldun gehiago egonik, *euskaldunberri* askok etxean euskaraz egiteko aukerarik ez duelako, etxeko euskaldun bakarra delako. Hori da, seguru asko, Bilbon gertatzen dena, 1991tik 1996ra bitartean 20.000 euskaldun gehiago izatera iritsi diren horretan. Azpeitian behatutakoa berriz, etxeko ohiko hizkuntzaren (euskara) erabilera areagotu dela esan dezakegu.

Horrenbeste datuen artean, zer esan dezakegu Azpeitia eta Bilboko elebidunen euskararekiko atxikimenduaz? Ezer gutxi. Azpeitian %78,15eko erabilera behatu zen eta itxaron zitekeen %70,63. Bilbon, kaleko erabilera %4,33raino iritsi zen, %1,23 itxaron zitekeelarik. Gizarte zientzietan kontuz ibili beharra dago zenbakiak iradokitzen digutenarekin. Esan dezagun, behingoz, herri euskalduna eta erdaldunaren arteko erkaketa oso zaila dela. Ezin esan daitekeela Bilboko emaitza hobea dela behatutako erabilera ia lau bider handiagoa delako itxarondakoa baino. Ezin esan daitekeen moduan Azpeitikoa hobea denik behatutako eta itxarondakoen artean gipuzkoako udalerrien kasuan 4 puntu handiagoa delako Bizkaiko hiriburukoa baino.

Horrela okerrik ez izateko sortu dugu anisotropia koefizientea. Azpeitian %89,43 eta Bilbon %32,01 dira hurrenez hurren. Portzentaia horiek behatutako kaleko erabilerak euskaldunen proportzioarekiko duen pisu erlatiboa adierazten du. Hein batean udalerrri bakoitzeko euskaldungoaren trinkoketa zenbaterikoa den.

Azpeitian %87,39 euskaldunak dira, kalean euskara %78,15ean entzuten da; Azkoitian %79,71 euskaldunak dira eta kalean euskaraz %73,64an entzuten da. Azpeitian anisotropia %89,43koa da eta Azkoitian %91,44koa, Azkoitiako euskaldungoa linguistikoki trinkotuago bizi da beraz. Bilbon %14,37a euskalduna da nahiz kalean euskaraz %4,33an entzun; Iruñean, berriz, %6,71 da euskalduna eta kalean %2,86an entzuten da. Iruñean anisotropia %42,65ekoa da eta Bilbon, ostera, %32,01koa. Iruñako euskaldunak bilbokoak baino gutxiago

izan arren linguistikoki trinkotuagoa bizi dira. Datuak datu, zein euskaldunek erakusten du leialtasun maila handiagoa euskararenganako, Azkoitia, Azpeitia, Bilbo edo Iruñeakoak? Batek daki.

3) Datu iturria: Euskara 81-91 EUSTAT 1995, 26.or.

ESPERO DAITEKEEN BILAKAERA

Azken urteotan izandako bilakaera aztertuz gero, ezagutza eta erabileraren arteko joera desberinak antzeman ditzakegu. Hego Euskal Herriko ezagutza maila 1986-91 epealdian % 21,63 izatetik % 23,16 izatera iritsi zen³. Epealdi horretan Hego Euskal Herriko biztanleria zertxobait urritu zen. Kalkulatzen badugu urteko batazbesteko hazkuntza tasa, bi era honetara egin dezakegu:

$$T_c = \left[\left(\frac{P_2}{P_1} \right)^{\frac{1}{t}} - 1 \right] * 100$$

Formula horretan P_2 eta P_1 biztanleria 2. eta 1. momentuan adierazten dute, eta t tartean igarotako urte kopurua. Emaitzak (T_c) urteko batenaz besteko hazkuntza tasa adierazten du. Genionez, bi eratara kalkulatu dugu hazkuntza tasa, batetik euskaldunen kopuruak erabiliz eta bestetik euskaldunen proportzioak.

$$T_c = \left[\left(\frac{595640}{560772} \right)^{\frac{1}{5}} - 1 \right] * 100 = 1,21$$

$$T_c = \left[\left(\frac{23.16}{21,63} \right)^{\frac{1}{5}} - 1 \right] * 100 = 1,38$$

Desberdintasun hori biztanleriaren hazkuntzan izandako joerak azal dezake. Hau da, neurri batean behintzat, euskaldunen proportzioaren hazkuntza biztanleriaren tamaina txikiagotzearen baitan legoke.

Erabileraren kasuan berriz, EKBek 1993 eta 1997 urteetan egindako neurketen datuak darabiltzagu. Horien arabera urtez urteko hazkuntza tasa honako izango litzateke:

$$T_c = \left[\left(\frac{9,99}{8,97} \right)^{\frac{1}{4}} - 1 \right] * 100 = 2,73$$

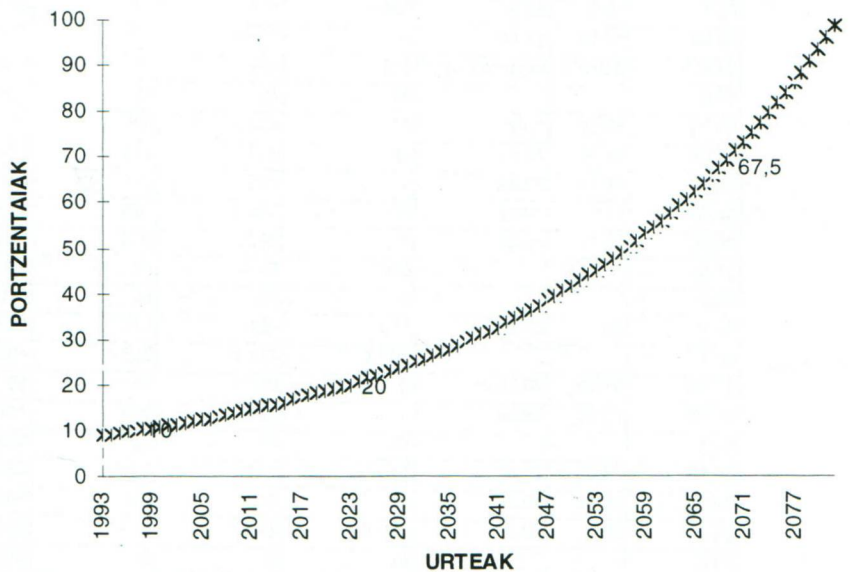
Horiek horrela, erabileraren hazkuntza abiada handiagokoa da ezagutzarena baino, ia bi bider handiagoa hain zuzen. Luzaro begira oster, desberdintasun hori ezinezkoa da. Izan ere, ezagutzak erabileraren muga zehazten baitu eta

«Euskararen erabilera soziala -kaleko erabileraz ari gara-, handia dela, hori ukaezina da. Baina, zergatik da handia? Erantzunik sinpleena ondorengo da: euskaldunak, euskaldun gehienak behintzat, elkarren artean bizi direlako. Itxuraz, elkarren artean bizi diren euskaldun gehienek, euren artean, euskaraz egiten dute, behinik behin EKBk hori behatu eta neurtu du»

muga hori ezin baitezake sekulan gainditu. Edozelan ere, demagun hazkuntza tasa horiek beroriek direla eta denboraren jarioan egonkorrak direla, ez direla urte batetik bestera aldatzen alegia. Orduan datozen urteotako bilakaera ondorengo irudian azal genezake:

EZAGUTZA ETA ERABILERAREN BILAKAERA

Hiru funtzio marraztu ditugu. Aurrena -goikoa- ezagutzaren bilakaera, hurrena -erdikoa- behaturiko erabilera eta, atzena -behekoa- esperotutako erabilera funtzioa. Guztietan hazkuntza geometrikoa izan daitekeela suposatzen dugu.

Irudian iradokitzen dena bilakera posibleetarikoa bat besterik ez da. Ezin har daiteke eredu finkotzat, aurkezte berak ere eragiten baitu ondorengo bilakera. Problema hori, metodologian, eredugintzan zehazki, ohikoa da. Jaso ditugun azkeneko datuen arabera (1996koak), badirudi bilakera zertxobait zuzendu egiten dela, ezagutza eta erabilera arteko erlazioa denboraren jarioan onargarriagoa dela alegia.

Joerez hitz egiterakoan euskararen berreskurapena prozesu motela dela ziurtasun handiz esan dezakegu. Ezagutzak, euskaldunen proportzioak, erabilera erazten duela eta erabilerak, anisotropia gisa ulerturik, ezagutzaren hazkun-

tik, azken urteotan erraztu egin du euskararen berreskurapen prozesua, biztanleria ia egonkorra, euskaldunen arteko euskararen berezko geroratze maila handia izateak, batetik, eta hezkuntza euskaldunaren hedapenak, bestetik, euskaldunen hazkuntza erlatiboa esanguratsua ekarri dute. Biztanleriaren hazkuntza berriz hasiko balitz erdaldungoaren hazkuntza handiagoa itxaron daiteke, euskaldunena baino multzo handiagoa delako. Edozelan ere, euskaldunen gizaldi berrien portaera prozesuaren giltzarria da. Gizaldi berri horiek euskararen berezko geroratzeari lotzen bazaizkio eta hezkuntza euskalduna gehiago zabaltzen bada, prozesuaren bizkortze adierazgarria gerta daiteke datozen urteotan.

HERRIA	2 urtetik gorakoak	alfabetatuak	euskaldunak	1a euskaldunak	Jatornzko euskaldunak	etxeko euskara	Itxarondako erabilera
Abadu'lo	6 787	2.475	3 581	1 156	4 477	28.27	20.76
Aba19ar	93	0	0	5			0.00
Abaltz1sketa	256	124	247	9	9846	97.	91.09
Abanto Z1erbena-	8 280	940	1 046	1 349	1.66	0.19	0.94
Abartzuza	50	23	27	48			0.16
Abaurrega1na	189	10	67	57			8.43
Abaurrepea	48	3	3	6			0.22
Abenn	36	9	9	7			0.03
Abhtas	2.195	6	7	37			0.00
Ad1otz	122	2	2	4			0.01
Aduna	30	185	279	16	91.64	83.6	78.72
Aguilar de Cedés	112	0	0	7			0.00
Agura1n	3 739	503	571	683	4.98	0.97	1.39
A1a	1 600	1 025	1 509	65	94.17	87.55	85.88
A1ara	1 977	345	384	206	3.34	0.9	2.30
01bar	921	24	28	30			0.05
A1zarnazabal	544	252	526	15	97.1	93.65	91.60
Ajan91z	383	225	369	10	93.81	88.66	90.75
Alb1ztur	288	240	285	3	98.99	97.64	97.30
Ale91a	1 631	860	1 387	139	81.05	70.4	65.92
Alkiza	257	216	245	8	96.15	91.54	88.30
Alhn	809	36	42	49			0.15
Allo	1 039	24	27	16			0.04
Alonsoteg1	2 861	372	426	617	3.73	0.66	1.32
Altsasu	6 884	888	1 121	1 409			1.59
Altzaga	92	51	89	2	97.89	94.74	91.72
Altzo	311	290	305	6	96.88	95.33	95.04
Ameskoabarren	832	25	29	31			0.07
Amezketeta	982	569	921	47	96.72	90.85	84.65
Amoroto	365	182	356	5	95.45	94.39	93.69
Amurno	9 598	1 635	1 883	2 025	4.57	0.58	2.35
Antzm	272	6	8	14			0.05
Andoa1n	14 321	6 031	7 131	2 568	42.03	26.49	18.16
Andos1lla	2 462	20	20	74			0.00
Anoeta	1 732	1 060	1 246	226	65.2	52.59	43.48
Antsoa1n	5 305	256	305	500			0.19
Antzuola	1 902	687	1 384	240	66.99	57.28	44.71
Anue	441	59	91	81			2.62
Allana	198	8	12	20	0.99	0	0.21
Al\orbe	393	3	4	11			0.01
Ago1tz	1 820	218	244	303			1.06
Ara1tz	607	265	529	49			70.14
Arakaldo	107	22	38	27	42.73	11.82	8.47
Arak1l	836	90	133	110			1.51

Arama	155	91	138	14	89,87	81,65	74,07
Arama10	1,315	813	1139	121	86,99	70,48	69,06
Aramu'lon	136	3	3	6	144	0	0,03
Aranaratxe	91	1	1	2			0,01
Aranguren	2 710	171	191	250			0,28
Arano	154	91	132	17			67,25
Arantza	707	442	700	4			9743
Arantzazu	283	131	244	25	86,32	76,84	68,26
Aras	227	6	7	7			0,08
Arbizu	895	463	817	38			78,96
Artz1bar	314	26	33	61			0,64
Areatza	1073	302	649	209	61,95	30,38	28,62
Arellano	202	9	11	12			0,17
Areso	304	207	284	11			83,80
Aretxabaleta	5 836	2 756	3,707	837	54,37	38,6	32,16
Arguedas	2.201	7	8	16			0,00
Aria	69	5	28	14			11,40
Aribe	70	11	14	19			2,45
Armalanzas	99	2	2	2			0,02
Arra1a -Maeztu	681	79	85	66	2,34	0,29	0,91
Arrankud1aga	719	265	369	152	61,78	11,37	19,47
Arrasate	24 219	10,644	13,067	3,310	45,5	26,99	21,87
Arratzu	395	157	365	24	96,74	89,72	81,47
Arratzu-Ubarrund1a	734	128	136	113	7,65	2,28	2,09
Ameta	461	110	410	37	88,75	77,28	73,87
Amgornaga	10 166	1727	2233	2 117	12,2	2,77	2,99
Arron1tz	1 192	15	23	72			0,02
Arruazu	110	36	96	9			7040
Artaxona	1 651	20	22	62			0,01
Artazu	86	3	3	2			0,07
Arteaga	586	243	495	65	83,16	61,78	64,81
Artzentaies	632	11	14	84	0,63	0	0,03
Artzin1ega	1267	237	256	214	2,55	0,54	2,50
Asparren	1517	245	286	297	5,97	1,23	2,16
Asteasu	1 166	791	1011	84	83,72	79,36	69,24
Astigarraga	3 112	1523	1967	551	59,79	44,08	31,79
Asturi		1012	1,508	35	95,91	92,89	90,19
Atetz	210	28	66	37			6,47
Atxondo	1463	770	980	117	57,52	44,63	36,55
Aulesh	644	282	616	14	96,66	91,49	89,07
Auntz	315	69	92	66			5,51
A1eg1	834	39	52	78			0,22
Azagra	3434	3	5	13			0,00
Azko11Ja	10032	563	7997	965	75,09	67,25	56,03
Azpe11a	13234	9043	11 565	1 055	84,8	77,84	70,63
Azuelo	63	1	1	1			0,01
Baka1ku	350	85	180	137			19,56

Bakio	1.364	267	912	64	63,57	13,97	36,39
Baliarrain	92	68	91	1	100	98,94	97,18
Balmaseda	7.121	593	695	1.101	0,65	0,08	0,55
Barakaldo	99.139	8.278	9.108	19.971	1,62	0,21	0,49
Barañain	18.498	1.165	1.430	1.908			0,34
Barasoain	458	5	7	35			0,01
Barbarin	103	1	3	1			0,05
Bargota	393	7	9	22			0,03
Sarillas	208	1	1	3			0,00
Barrika	1.027	365	435	195	40,11	16,33	12,55
Barrundia	549	74	77	21	3,97	0,36	1,16
Basaburua	671	235	538	87			56,85
Basauri	47.821	6.336	7.401	9.521	7,48	1,42	1,43
Bastida	1.061	104	116	87	3,33	0,28	0,70
Baztan	7.707	3.093	6.149	684			56,16
Beasain	12.088	5.902	6.799	1.635	45,8	28,91	24,11
Bedia	985	250	624	115	59,84	44,28	31,96
Beire	344	9	10	6			0,05
Beizama	162	148	162	-	100	100	100,00
Belaskoain	93	3	4	6			0,10
Belauntza	282	211	247	25	81,12	73,78	71,05
Bera	3.441	1.281	2.294	596			36,13
Berango	4.562	1.231	1.509	1.096	25,73	8,27	7,24
Beranturi*	399	11	11	67	0,74	0	0,04
Berastegi	910	804	878	21	95,92	93,24	91,09
Berbintzana	708	7	10	64			0,01
Bergara	15.049	7.370	10.292	1.997	61,69	38,28	38,43
Beriain	2.261	16	20	80			0,00
Bermeo	16.907	6.613	13.113	2.050	75,63	55,9	52,34
Bernedo	538	11	11	33	0,93	0,37	0,02
Berriatua	965	434	918	40	94,07	87,01	87,82
Berriobeiti	1.040	89	101	67			0,55
Berriozar	5.392	409	500	348			0,50
Berriz	4.028	1.475	2.270	436	50,16	38,81	24,22
Berrobi	550	296	448	52	78,23	68,32	59,14
Bertizarana	641	217	491	88			50,74
Betelu	330	126	302	16			79,47
Biasteri	1.406	84	89	159	1,55	0	0,23
Bidegoian	413	136	389	17	94,3	91,92	85,59
Bilar	344	24	26	23	0	0	0,33
Bilbo	353.195	42.180	50.758	82.455	7,74	1,55	1,23
Billabona	5.251	1.855	3.496	885	62,91	43,85	36,01
Biurrun-Olkoz	172	0	0	8			0,00
Buñuel	2.359	2	2	8			0,00
Burgelu	188	20	20	28	3,13	0,52	0,66
Burgi	249	3	3	17			0,01
Burlata	15.028	911	1.235	1.558			0,39

Busturia	1.629	845	1.167	197	65,24	41,71	43,03
Cabanillas	1.437	1	2	12			0,00
Cabredo	130	0	0	11			0,00
Cadreita	1.848	4	4	9			0,00
Kaparroso	2.299	19	21	31			0,00
Carear	1.244	4	6	12			0,00
Zarrakaztelu	2.614	33	35	106			0,01
Cascante	3.512	20	21	100			0,00
Caseda	1.056	15	24	62			0,03
Castejon	3.144	20	25	70			0,00
Gazteluberri	27	0	0	2			0,00
Zentroniko	5.353	30	35	50			0,00
Zirauki	451	15	15	19			0,06
Ziritza	52	2	2	7			0,08
Zizur	1.093	33	43	81			0,09
Corella	6.212	25	34	62			0,00
Cortes	3.143	24	29	153			0,00
Deba	4.942	2.293	3.740	746	73,42	43,81	49,25
Derio	4.608	995	1.275	1.216	22,41	8,62	4,90
Desojo	150	1	1	5			0,00
Deikaztelu	701	16	18	47			0,04
Dima	1.030	518	943	59	89,89	81,49	79,56
Donamaria	388	128	351	24			77,15
Donemiliaga	684	82	86	91	5,35	0,58	0,93
Doneztebe	1.267	583	929	163			45,56
Donostia	173.792	45.110	56.702	44.953	28,04	9,63	7,02
Dulantzi	1.206	211	227	212	5,19	1,22	2,16
Durango	23.428	7.628	10.366	5.216	41,5	16,98	13,86
Ea	801	392	693	43	86,51	63,99	68,86
Etxarri	57	3	4	5			0,28
Egues	7.970	502	644	1.006			0,37
Eibar	29.872	9.060	14.785	5.017	45,93	17,88	17,90
Ekora	250	17	19	10	0,79	0	0,33
El Busto	105	0	2	3			0,02
Elantxobe	506	216	471	28	94,12	89,02	83,02
Elduain	226	214	219	7	98,24	96,92	92,12
Elgeta	967	389	823	101	83,5	70,37	66,05
Elgoibar	10.836	4.812	6.417	1.393	53,86	30,88	27,22
Elgorriaga	192	112	166	16			68,74
Elorrio	7.221	3.522	4.085	882	53,18	35,01	24,43
Eltziego	908	101	112	40	0,98	0,11	0,89
Eneritz	184	2	2	6			0,01
Erandio	23.264	3.344	4.388	5.142	11,86	2,92	2,17
Eratsun	185	26	184	0			98,59
Ereño	266	108	249	12	92,54	82,46	84,23
Ergoiena	489	76	448	19			79,69
Ermua	17.052	3.105	3.880	3.315	15,69	5,87	3,22

Errentena	39000	8858	11379	8635	24,1	10,32	5,50
Errez1l	626	386	614	8	98,59	96,09	95,07
Embera Be1t1a	456	23	24	67	1,94	0,22	0,16
Embera Go1ba	510	18	23	63	0,59	0,2	0,11
Em901b	448	189	410	23	89,82	85,62	79,48
Erro	774	108	156	157			2,49
Eskonatza	3930	1750	2.206	596	51,09	35,38	23,99
Eslaba	193	2	2	5			0,01
Espartza	122	5	7	31			0 19
Espronceda	177	1	1	3			0,00
L1Zarra	12358	945	1076	965			0,44
Estenbar	1452	99	196	85			108
Eta1u	94	0	0	3			0,00
Etxalar	822	205	740	43			7620
Etxarn-Aranatz	2337	956	1858	288			55,66
Etxaun	377	26	40	41			0,65
Etxebarn	6280	739	879	1347	6,37	1,32	1,16
Etxebarna	769	328	726	38	94,29	82,87	86,10
Eulate	403	7	18	4			0,11
Ezkabarte	1061	70	94	111			0,45
Ezkaroze	356	15	16	39			0,11
Ezk10-ltsaso	531	350	485	35	90,71	79,18	79,07
Ezkurra	252	31	240	5			88,08
Ezporog1	66	2	2	1			0,05
Falces	2625	31	31	155			0,01
F1tero	2060	3	4	21			0,00
Fontellas	637	0	0	9			0,00
Forua	965	424	737	124	73,69	48,41	50,37
Fru1z	311	233	290	15	92,41	87,66	83,40
Funes	2083	4	4	4			0,00
Fusbnana	2272	2	2	4			0,00
Gabina	417	200	394	14	95,33	90,89	86,28
Gaintza	133	95	129	4	97 79	90441	92,35
Galar	1016	33	39	65			0,08
Galdakao	29026	7388	9615	5093	26,74	922	7,26
Galdames	797	71	80	134	1	0	0,58
Gahpentzu	161	7	5	3			0,18
Galoze	124	2	2	13			0,01
Gam1z-F1ka	973	662	845	60	84,09	76,29	69,52
Gara1	239	80	197	39	91,39	62,3	60,93
Gara1oa	125	8	11	21			0,45
Garape	2241	204	240	422	1,81	0,26	0,67
Garde	198	6	6	2			0,05
Gannoain	293	4	4	9			0,01
Garralda	224	30	56	66			3,94
Gasteiz	210447	25184	28.666	43295	478	1,21	1,10
Gabka	1079	564	897	116	80,64	61,74	62,25

Gaubea	879	27	29	42	193	0	0.06
Gautegiz-Arteaga	762	329	641	73	82,52	52,44	64,13
Gaztelu	141	86	138	3	97,92	93,75	94,54
Uxanab1lla	127	9	10	4			0,35
Gernika-Lumo	15 167	7 813	10705	2 030	67,69	41,01	41,50
Getaria	2324	2.016	2.170	114	92,2	85,36	83,69
Getxo	80.696	12959	15539	22 430	11,66	2,29	2,26
G1zaburuaga	135	101	134	-	98,53	97,06	98,08
Go1zueta	928	618	891	25			89,94
Goll1	205	1	3	21			0,01
Gordexola	1431	140	142	196	1,66	0,28	0,57
Gortiz	3441	795	1 121	852	24,67	3,15	7,00
Guelles	5 831	425	470	1069	1,45	0,15	0,37
Gorza	79	0	0	5			0,00
Gesalatz	455	10	12	21			0,04
G1r91llano	80	1	2	7			0,03
Harana	364	10	14	12	0,82	0,27	0,08
Hernani	18 237	7 047	9 586	3024	48,41	28,46	20,58
Hern1alde	296	212	259	24	88,37	74,75	70,86
H1nberri	155	25	68	38			13,59
Hondambia	14 160	6059	8560	2670	57,08	31,83	28,58
Huarte	2693	198	261	338			0,54
Ibargo1ti	215	4	4	12			0,02
Ibarra	4 232	2 158	2.874	580	62,54	40,77	37,78
Ibarrangelu	516	441	464	36	91,24	79,81	75,97
Id1azabal	1995	1064	1.705	171	83,96	69,5	66,75
Igantzi	589	117	545	23			81,76
Igorre	3 940	2.477	3.043	332	70,6	58,65	51,79
Iguzk1tza	336	15	17	10			0,14
Ikaztegieta	374	219	332	8	87,11	79,74	73,51
Imotz	403	92	264	91			34,64
Ipazter	618	567	590	27	96,31	92,47	88,63
Iralleta	159	27	70	34			13,70
Irun	54 167	13341	15708	9417	21,72	8,33	5,43
Irura	701	497	551	83	76,03	63,36	54,10
Irura1tz Gauna	406	34	35	73	0	0	0,43
Irurtzun	1 950	256	410	301			2,72
Izaba	553	24	26	59			0,12
Itsasondo	611	447	504	55	80,25	67,04	61,04
Ituren	455	175	439	13			91,09
Iturmendi	355	59	93	122			4,36
Iurreta	4 412	155	2.084	826	42,18	31,18	16,08
Itza	648	35	62	64			0,53
Itzagaondoa	178	10	11	18			0,22
Itzaltzu	48	2	3	8			0,22
Izurtza	272	218	227	21	80,14	48,01	62,86
Ihaumeta	267	15	19	32			0,29

Xabier	142	6	8	8			0,18
Xulapain	451	43	66	48			1,27
Kanpezu	1094	93	104	97	1,62	0,09	0,52
Karrantza	3.098	193	244	372	0,64	0,13	0,36
Koartango	339	38	40	16	2,62	0,58	0,81
Kortezubi	359	74	340	18	95,65	94,02	86,81
Kripan	193	14	14	23	0	0	0,30
Labaien	299	55	260	13			69,75
Lagran	190	2	6	29	1,58	0	0,06
Lakuntza	995	309	573	208			25,48
Lanaibar	212	2	2	3			0,00
Lanestosa	29	4	4	20	0,34	0	0,01
Lantaron	818	14	15	84	1,33	0,12	0,02
Lantz	122	4	19	16			1,45
Lantziego	637	66	78	31	2	0,62	0,88
Lapoblación	181	0	0	9			0,00
La Puebla de Labarka	843	167	183	59	4,65	0,93	2,92
Larrabetzu	1.495	569	1.194	129	76,42	57,58	56,30
Larraga	1.875	14	16	109			0,00
Larraona	16	0	1	1			0,00
Larraul	13	125	131	-	97,78	97,04	100,00
Larraun	1.111	312	917	105			61,14
Lasarte-Oria	17.581	5.160	6.259	3.002	28,66	15,73	8,51
Laudio	19.645	3.553	4.136	4.477	8,65	1,72	2,73
Laukiz	925	353	512	160	49,95	39,17	23,22
Elizagorria	244	2	2	0			0,00
Lazkao	4.783	2.489	2.943	611	49,59	39,31	29,81
Leaburu•	375	213	340	27	92,57	74,54	77,59
Leatxe	50	0	0	2			0,00
Legarda	71	2	2	2			0,04
Legaria	150	5	7	6			0,12
Legazpi	9.118	4.383	4.994	1.337	45,44	27,46	22,65
Legorreta	1.404	650	1.029	133	66,34	50,85	45,51
Legutio	1.287	446	483	184	25,78	4,2	9,57
Leintz-Gatzaga	246	122	193	30	82	54	53,85
Leioa	25.732	4.485	5.467	6.926	12,22	2,22	2,79
Leitza	3.044	1.633	2.728	156			75,32
Lekeitio	7.314	3.901	6.374	668	84,74	73,28	70,14
Lekunberri	823	239	454	226			23,03
Lemoa	2.426	1.325	1.602	323	63,56	32,15	35,31
Lemoiz	821	233	559	117	68,76	40,65	38,02
Leotz	256	21	23	49			0,46
Lerga	87	9	9	0			0,62
Lerin	1.911	10	12	96			0,00
Lesaka	2.693	880	2.122	324			54,44
Leza	182	19	21	15	3,3	2,2	0,78

Lezama	2024	810	1428	298	68.5	36.46	41.46
Lezaun	258	9	16	43			0.22
Lezo	563	2 171	2 998	949	47.14	32.99	21.18
Ledea	315	6	9	3			0.08
Lizartza	635	344	617	13	97.2	92.39	92.77
Lizoa1nibar	229	7	11	28			0.13
Lodosa	4 520	62	75	117			0.02
LOIU	1 670	459	887	340	55.16	19.75	21.08
Longida	282	10	13	29			0.12
Urantz1a	1 328	10	12	26			0.00
Irunbem	1 399	68	82	143			0.19
Luk1n	131	3	5	5			0.08
Luza1de	463	231	280	78			28.61
Ma1nueta	327	24	28	24	0.6	0	0.42
Mallab1a	1 073	741	813	87	71.55	51	49.39
Manana	464	208	417	24	86.47	65.33	75.86
Mal1eru	361	3	4	18			0.01
MaraMn	76	0	0	19			0.00
Marc11a	2 340	10	10	15			0.00
Mark1na-Xeme1n	4 645	2 698	4 134	320	86.21	67.83	74.00
Marun	568	247	433	73	72.59	54.83	50.14
Mehda	836	2	2	1			0.00
Mendaro	1 287	725	992	143	73.62	56.42	51.53
Mendata	331	164	316	10	96.3	92.47	88.63
Mendav1a	3 465	8	10	50			0.00
Mendaza	397	2	2	10			0.00
Mendexa	330	136	304	20	90.24	84.02	80.83
Mend1gorna	892	9	9	46			0.01
Menaka	459	333	422	22	93.45	81.82	80.42
Metauten	306	18	20	14			0.24
Milagro	2 548	5	5	7			0.00
M1rafuentes	57	1	1	6			0.02
Miranda de Arga	969	7	8	71			0.00
Elo	291	3	5	7			0.02
Monteagudo	117	3	4	7			0.00
Moreta	280	18	20	15	1.41	0	0.29
Morentm	120	1	2	1			0.02
Morga	382	190	365	13	96.37	92.49	88.82
Mués	119	2	2	0			0.02
Mundaka	1 753	677	1.311	316	73.83	28.24	47.83
Mungta	1 2516	4 880	7.290	1 926	54.03	31.58	26.17
Mumllbar	391	108	380	8	97.98	93.95	92.83
Murchante	2 922	7	8	17			0.00
Muneta	278	3	4	16			0.01
Munllo el Cuende	663	3	3	21			0.00
Munnoel Fruto	770	4	5	25			0.00

Murueta	19	113	181	10	59,41	47,52	81,34
Muruzabal	210	6	8	7			0,08
Muskiz	6.264	755	836	967	1,35	0,44	105
Mubloa	16	150	154	9	88,1	77,98	82,31
Mutriku	4.689	2.225	3.986	480	83,24	67,22	65,85
Muxika	1.403	668	1.306	46	91,52	84,31	83,03
Nabandas	221	15	26	21	3,08	1,76	0,81
Nabamz	240	127	234	6	98,77	95,9	93,61
Nabaskoze	219	9	10	17			0,12
Nazar	58	0	0	4			0,00
Noam	3.767	77	100	296			0,04
Obanos	729	17	20	56			0,04
Otsagi	692	42	50	114			0,30
Okó	89	0	0	8			0,00
Odíeta	324	62	79	70			3,74
Oíartzun	8.690	5.392	6.674	997	73,41	58,21	51,08
Oíon	2.193	180	188	209	1,87	0,45	0,42
Oitz	15	52	146	7			85,60
Oka-lrui'la	1.586	119	129	189	1,18	0,5	0,38
Okondo	759	119	132	115	4,29	0,78	1,83
Olaberna	1.001	481	520	121	47,43	40,79	20,02
Olaíbar	16	15	15	17			0,48
Olazti	1.594	224	254	256			1,52
Olexoa	57	0	0	0			*
Embern	3.052	38	45	113			0,01
Óllo	355	32	40	68			0,74
Olontz	170	4	4	7			0,03
Oltza	1.196	80	97	106			0,38
Ondarroa	10.065	4.978	8.363	996	78,13	69,34	62,17
Oi'latí	10.377	5.599	8.285	956	73,22	57,32	56,25
Orbaítzeta	238	45	74	63			6,32
Orbara	66	4	16	23			3,69
Orkoíen	1.227	54	72	120			0,19
Ordíz1a	8.949	4.259	5.071	1.666	51,26	27,35	24,53
Urdui'la	3.901	539	618	719	4,14	0,56	1,50
Orendam	154	87	152	2	96,15	96,15	96,64
Orexa	78	75	76	1	98,73	96,2	93,45
Orió	4.181	1.884	3.455	414	79,23	63,53	61,32
Onsoam	97	0	2	5			0,02
Ormaiztegi	1.161	571	942	124	77,5	61,42	58,57
Orontze	50	4	6	14			0,84
Orotz-Betelu	232	8	10	22			0,10
Orozko	1.851	551	1.180	364	64,57	24,68	32,44
Orreaga	32	7	7	5			2,96
Oteitza	906	22	26	64			0,05
Otxandio	1.035	401	799	119	76	48,76	51,73
Irui'lea	163.936	8.671	10.992	13.890			0,26

Pasa1a	17003	4 153	5383	3714	27.25	10.32	6.57
Azko1en	4 583	28	32	74			0.00
Pelilla de Aragon	51	0	0	0			0.00
P1edram1llera	75	0	0	0			0.00
P1t1llas	605	3	4	7			0.00
Soraluze	4 380	1 549	2 588	521	53.68	39.8	27.08
Plentz1a	3054	678	890	857	23.07	4.91	5.49
Portugalete	53 305	5384	6030	11 358	2.45	0.46	0.75
Gares	2068	89	113	158			0.17
Pu1u	329	5	6	15			0.02
R1baforada	3 104	0	1	10			0.00
Romanzado	160	7	7	12			0.11
Erronkan	358	12	16	28			0.11
Zare	254	0	0	2			0.00
Sald1as	156	9	152	3			93.45
Ja1tz	107	0	2	8			0.02
Saman1ego	298	13	14	80	3.61	0	0.12
San Adnan	5 152	21	23	96			0.00
Zangoza	4 460	142	172	229			0.08
San Martin Unx	488	0	0	5			0.00
Sansol	127	0	0	5			0.00
Santacara	1035	0	0	3			0.00
Santurtz1	49 185	4 870	5387	10210	2.38	0.31	0.70
Sartze	84	0	0	4			0.00
Sartaguda	1 359	23	26	51			0.02
Segura	1241	741	1 085	84	87.17	78.94	70.72
Sesma	1 389	8	14	16			0.01
Sestao	33 979	2 819	3126	6432	1.55	0.19	0.49
Sond1ka	3 521	845	1205	894	35.96	9.44	7.80
Sopela	9 209	2408	3.008	2461	24.24	7.16	7.04
Seriada	52	1	1	0			0.02
Sukarneta	310	112	209	43	62.42	42.04	37.12
Sunb1lla	653	309	599	42			79.95
Tafalla	9 839	423	481	802			0.13
T1ebas-Muru Arte derreta	588	13	18	31			0.05
Tirapu	70	0	0	3			0.00
Tolosa	17.660	9.156	11.537	3 060	64.39	35.51	34.41
Torra1ba del Rio	156	2	2	1			0.01
Torres del Rio	197	0	1	1			0.00
Trapagaran	12.655	1.526	1.680	2413	1.7	0.18	1.04
Tutera	26.432	214	296	684			0.01
Tulebras	100	1	2	5			0.02
Turtz1oz	527	24	28	83	0.75	0.19	0.16
Ub1de	160	50	110	29	82.61	40.37	38.93
Ukar	114	0	0	0			0.00

Ugao	4098	1207	1445	699	28,37	8,89	8,33
Uharte-Arak11	783	51	194	196			3,87
Uxue	25	1	1	15			0,00
Ultzama	1617	229	769	455			16,33
Untz1b	229	1	2	17			*
Untzue	131	7	8	5			0,21
Urdazub1	414	324	358	14			68,77
Urd1ain	630	192	524	69			62,33
Urduhz	2724	738	1288	534	45,3	19,16	16,12
Uriona	339	15	44	35	1,16	0,58	0,99
Unzaharra	250	10	11	35	0,4	0	0,11
Urkabusta1z	820	106	112	122	7,42	3,11	1,10
Um1eta	4980	2323	2595	618	44,1	35,04	2017
Urraulgo1t1	146	6	7	11			0,13
Urraulbe1t1	279	1	3	30			0,01
Urretxu	6132	2548	3051	1070	44,91	21,42	18,12
Urrotz	208	54	200	4			90,29
Urroz	355	9	12	14			0,06
Urtuella	846	1021	1155	1676	1,52	0,2	1,10
Urzaink1	110	7	8	5			0,30
Usurb1l	5171	2612	3628	612	65,8	55,4	4090
Uterga	139	5	5	10			0,07
Uztarrotz	287	13	15	34			0,15
Valt1erra	2427	11	11	8			*
V1ana	3353	88	98	104			0,05
B1dankoze	117	10	10	8			0,42
B1daurreta	101	10	10	6			0,57
Alesbes	2486	13	13	57			*
V1llamayor de Moniardin	116	2	2	2			0,02
V1llatuerta	772	19	23	57			0,05
Atarrab1a	8374	667	840	1018			0,58
De1ern	1507	73	79	106			0,16
Esa	270	15	20	20			0,31
Zabaltza	140	6	8	13			0,18
Zald1bar	3000	1092	1449	471	42,95	29,44	16,93
Zald1b1a	1534	945	1356	75	85,82	78,96	72,73
Zalduondo	135	31	38	14	5,15	2,94	5,09
Zalla	7411	771	849	1489	1,21	0,2	0,77
Zamud10	3014	803	1438	472	45,53	21,29	16,46
Zanbrana	353	10	10	23	0,28	0	0,04
Zaratamo	1564	489	596	278	35,19	18,16	9,90
Zarautz	18710	9122	13503	2653	67,84	46,17	43,82
Zeanun	1125	1001	1048	46	92,69	86,26	83,19
Zebeno	882	425	757	73	86,21	65,74	67,47
Zegama	1325	629	1219	63	91,91	80,93	80,56
Zera1n	231	107	222	6	96,14	94,42	90,17

Zestoa	3194	2 431	2 793	190	85,82	79,24	70,75
Z1erbena	1132	121	131	193	1,57	0,61	0,78
Z1901t1a	1035	135	150	148	10,31	4,54	1,25
Z1ord1a	367	55	65	88			1,90
Z1zurk1l	2.631	1446	1688	272	58,27	45,19	32,94
Zizur Nagusia	7981	647	787	846			0,56
Zornotza	15786	6.552	8438	2.634	49,29	29,55	21,40
Zub1eta	314	60	309	4			95,89
Zugarramurdi	245	224	233	5			87,75
Zu1a	1430	141	157	247	4,41	2,27	0,70
Zuma1a	8092	4 142	589	1064	65,33	49,58	44,8
Zumarraga	10138	3617	4281	1714	34,23	15,38	12,47
Zull1ga	130	5	5	13			